

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Thomae Młodzianowski Poloni, Societatis Jesu,
Praelectionum Theologicarvm Tomus**

**Młodzianowski, Tomasz
Moguntiae Et Dantisci, 1682**

Difficultas II. De Objecto formali justitiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82973](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82973)

go, personæ potius & non operationes externæ, erunt objectum materiale iustitiæ.

RESPONDETUR. Quod iustitia potius intendat æqualitatem inter personas tanquam finem. Cui debetur æqualitas, non autem intendit æqualitatem inter personas tanquam finem Qui: & tamen non nisi objectum, coincidit cum fine Qui. Hinc etiam Religio: quia habet Deum pro fine Cui, & actiones cultivas Dei pro fine Qui, fit, ut illæ sint objectum Religionis, non verò Deus.

Paulò alter communiùs respondetur: quòd scil. iustitia intendat æqualitatem inter personas non inducendo illam immediatè in ipsas personas, sed in actiones nonnisi illarum: ad eum modum, quo immediatè rectitudo Logica inducitur in operationes, non in ipsum intellectum.

DIFFICULTAS II.

De Objecto Formali Iustitiæ.

TRACTATIO de Objecto formalis iustitiæ, sub ratione formalis certior est, uàm in aliis materiis; præcipuè habituum intellectualium. Triplex enim Ratio formalis in aliis materiis distinguitur. Ratio sub Qua formalis, hæc ordinariè dicitur esse abstractio, quæ locum in præsentia non habet: quia abstractio, sicut ipsa est de linea intellectuali, ita etià convenit nonnisi intellectualibus habitibus, iustitia autem virtus moralis est; licet etiam in virtutibus moralibus reperiri suo modo possit v.g. in præsentia æquabilitas, æqualitatis ipsam honestatem, pro formali statuendo. Non habet etiam hic locum Ratio formalis, Quæ, prout condistincta à ratione formali Propter Quam: quia in habitibus virtutum, motivum proprium desumibile est, nonnisi ex ratione inclusa in ipsomet formali; & ita in Fide, ratio motiva, est veritas prima, quæ etiam est ratio formalis fidei, honestas item gubernandi se secundum dictamen hîc & nunc rectæ rationis, est & motivum & formale prudentiæ; sicque de reliquis, idemq; contingit, ut videre erit, in iustitia.

DICENDUM est. *Formale iustitiæ esse honestatem æqualitatis ad jus alterius.* Dico potius esse honestatem æqualitatis, quam æqualitatem: quia iustitia etiam quoad suam rationem specificam, est virtus voluntatis; habetq; specificativum virtutis voluntatis, utpotè ejus species. Si habet rationem specificam virtutis voluntatis, habet rationem versantis circa objectum voluntatis: cum ergo non versetur circa utile, quia non versatur circa proprium, hinc, appellatur ab Aristotele, *bonum alienum*. Item cum non versetur circa jucundum, quia etiam hoc spectat ad virtutes moderatrices ut plurimum passionum, debet versari circa honestum: si debet versari circa honestum, debet hæc ratio ex-

primi, quia sicut species externa, prodit pulchritudinem, ita formale, prodere debet pulchritudinem virtutum, quæ stat in prosecutione honesti. Cumque æqualitas etiam in rebus suo modo reperitur, idque immediatè, nullo enim mediante centum est æquale ad centum, non reperitur autè nisi in operationibus honestas, debet fieri in objecto iustitiæ formali mentio honestatis, ut ita magis proprium & circumscriptum ponatur formale iustitiæ. Debet autem esse honestas æqualitatis, non qualiscunq; quia illa qualiscunq; non sufficit ad virtutem iustitiæ: esse enim æqualem maximis, famâ, doctrinâ, elegantia corporis, divitiis &c. dicit honestatem æqualitatis, nec tamen quidquam iustitiale importat. Ideo additur, quòd formale iustitiæ non sit honestas æqualitatis quocunq; modo, sed honestas æqualitatis ad jus alterius.

PROBATUR I. Auctoritate Aristotelis 5. Ethicorum cap. 3. & sancti Thomæ. q. 58. art. 10. & II. Ubi adducit Auctoritatem Sancti Ambrosii. Lib. 1. de Officiis: *Iustitia est, quæ unicuique, quod suum est tribuit, alienum non vendicat, utilitatem propriam negligit, ut communem æquitatem custodiat.* Ubi, ut vides, numeratis actibus iustitiæ, tamen illarum centrum adeoque formale exprimit, æqualitatis custodiam.

PROBATUR 2. Argumento communi. Illud est objectum formale iustitiæ, quod maximè intendit in suis actibus iustitia, quodque illam sufficienter distinguit à reliquis omnibus; quæ Propositio probatur inductione in reliquis quibuscunq; habitibus: resolviturq; in hoc imprimis. Quia, quod maximè appetitur & intenditur ab habitu, illud est maximum bonum illius: sicut enim appetitus index est boni, quod appetitur; ita maximus appetitus, index est maximi boni. Jam autem in habitibus, maximum bonum, est objectum formale; sicut in composito maximum bonum, est forma, unde & sola appellatur ab Aristotele, Quod Quid. Resolvitur etiam in hoc. Quia in habitibus practicis, finis ultimus intrinsecus, & objectum formale, sunt idem, si sunt idem: Ergo cum id, quod maximè intendit in suis actibus iustitia sit finis ultimus intrinsecus iustitiæ, maximè enim finis ultimus intenditur, idem etiam, quod maximè appetit, & intendit suis actibus iustitia, erit objectum formale ejusdem. Quod autem illud maximè intentum debeat etiam esse sufficienter distinctivum, ex proportionem ad formam Physicam deducitur, quæ universaliter res distinguere, id tamen non facit universaliter. Sed iustitia in suis actibus maximè attendit ad æqualitatem ad jus alterius. Quod probat inductio, universaliter hanc Propositionem fundans; Nullus actus est iustitiæ, qui æqualitatem ad jus alterius non importet. Ergo appa-

apparet illam æqualitatem maximè intendi: tam quod in omnibus appetit ponere, ponitque iustitia, apparet maximè appeti; sicut, quia natura maximè horret nihil, & appetit ens in omni- bus, quæ ponit, ponit ens; & in statuariis, quia maximè appetitur, tanquam formale, efficitur corporeorum lineamentorum; ea in omnibus ponitur à statuario. Quod autem idem formale sit ad æquatum; probat communis Ratio. Quia nec excedit iustitiam: càm nulli alteri, nisi iustitiæ competat; & non exceditur à iustitiâ, quia nihil aliud est, quod præter æqualitatem intendat iustitiâ. Et sicut ad æquatum formale hominis, est rationalitas, quia nec excedit hominem, nec exceditur ab eodem, sic & in præfenti erit æqualitas. Esse autem eandem obiectum attributionis, ex eo deducitur: quia ad illam omnia attribuantur, quæ spectant ad iustitiâ.

PROBATUR 3. Honestas æqualitatis ad jus alterius, est aliqua honestas: non esset enim id, quod est, si non esset honestas aliqua. Ergo est obiectibilis alicui virtuti morali cardinali. Nam nullum est honestum, quod virtus non profectatur, sique illud virtus non profectatur, hoc ipso non esset honestum. Virtus enim, ut sic, est essentiali determinatione profectiva honestatis; & si esset indifferens ad illius profectum, hoc ipso non virtus, sed commune quid ad virtutem, & vitium, esset. Quod si honestas æqualitatis ad jus alterius est obiectibilis alicui virtuti cardinali, non erit obiectibilis alteri, quam iustitiæ. Quod ipsum probatur. Tum quia. Iustum & æquale, per Aristotelem, & omnes, in idem recidunt, in genere moris. Ergo, si ratio formalis iusti, est iustitia, etiam æqualitas, ratio formalis iusti erit, sicut albedo, est ratio formalis albi. Sed non æqualitas in quantitate, vel qualitate: hæc enim est æqualitas Physica. Ergo erit æqualitas ad jus, hæc enim est sola moralis, spectansq; ad iustitiâ. Tum quia, per ipsam enumerationem partium facile devenitur, æqualitatem hanc non esse obiectum alius cardinalis virtutis; non enim est obiectum prudentiæ, quia hæc attendit ad regulas rationis, secundum hanc & nunc: non etiam spectat ad temperantiam, vel fortitudinem; quia per se hæc attendit ad passiones; hoc autem per se, æqualitas dicta, non importat. Tum quia illius virtutis obiectum formale est æqualitas, cuius virtutis omnis actio, est aliqua æqualitas. Quod ipsum probatur. Hoc enim ipso non esset illud obiectum formale, de quo hic quæritur, si non formaret quemcunque illius virtutis actum; sicut non esset ratio formalis hominis rationalitas, si quicumq; homo non esset rationalis, modo hæc ratio formalis coniungatur cum sufficiente distinctivitate illius ab omnibus; quæ non sunt ipsa. Sed non quicumq; actus reliquarum virtutum est æqualitas. Quod ipsum probatur. Quia

potest prudentia dictare hanc & nunc hoc potius quam illud comedendum esse. Potest fortitudo temperare iram; temperantia appetitum mortificare ex præcisa honestate mortificationis, in quibus omnibus nulla relucet æqualitas ad jus alterius. E contra autem; nullus actus est iustitiæ, qui non sit æqualitas immediatè vel proximè reductivè; dixi, proximè reductivè, quia omnes virtutes ad singulas remotè reduci possunt, saltem ratione imperii.

OBJECITUR 1. Defectio datur actio iustitiæ cum inæqualitate. Ergo, æqualitas non est obiectum formale iustitiæ. Antecedens probatur. Quia si aliquis impos reddendi centum, reddat quinquaginta, non ponit æqualitatem, & tamen ponit actum iustitiæ: hinc semel redditum quinquaginta non tenetur iterato cum alio quinquaginta reddere, extinguitq; omne jus ad quinquaginta.

RESPONSIO communis est; quod, reddens quinquaginta, non ponat æqualitatem materiale: hæc enim deposcit aliud quinquaginta; quod tamen ponat æqualitatem formalem, h. e. eam, quæ hic & nunc legitime exigitur, & quæ hic & nunc obligatorie reddenda est; ita, ut si non reddatur, incurrenda sit iniustitia.

INSTARI potest 1. contra hanc Responsionem. Quia & attenderet iustitia & ad medium rei non attendendo ad medium rationis; & non attenderet. Attende: et quidem, quia, expositis supra, attendere debet; & non attenderet, quia attendere ad hanc & nunc, ad circumstantias, personas, &c. est attendere ad medium rationis.

RESPONDETUR. Quod secundum rationem genericam virtutis, attendat iustitia ad medium rationis, sicut & est bonum habentis, non ad alterum. Et, sicut nulla est virtus, quæ ex directione prudentiæ non fiat, quia alias cæco modo & imprudenter fieret, quod est non virtuosè sed cum defectu operari; ita ad id etiam iustitia attendere debet. Sed non sinit in medio rationis, tanquam in ratione sua differentiali, excludendo medium rei: quia post præcedens dictamen, quod post consultationem sit de possibilitate reddendi medietatem, tum primum accedit formalis ratio iustitiæ, quæ dictat reddendum quinquaginta; quia medium rei versans circa medietatem centum, quod est omnibus idem, situm est in rebus non in proportionibus, & est ipsum quinquaginta, cuius redactionem intendit per se tunc iustitia; quæ medietas eadem est & respectu divitis, & respectu pauperis, & hunc, & aliàs. Adeoq; adhuc tunc habetur medium rei.

INSTATUR 2. Ex responsione ad principale argumentum data, sequitur iustitiâ attendere ad æqualitatem formalem, hæc enim sola in omni actu iustitiæ reperitur, non semper autem materialis, non potest autem dici, quod iustitia ad

R. P.
TH. MILOD
J. A. M. WSKI
Tom 3. et 4.
D. VI
6

ad æqualitatem formalem attendat; quia non exhaurit debitum: sola autem æqualitas exhauriens debitum, est æqualitas iustitialis. Hinc non ponitur æqualitas iustitialis per aliquem actum religionis, & cultus divini: quia ille non exhaurit jus in Deo ad sui cultum, & non adæquat. *Antequam respondeatur.*

SUPPONO 1. Statuendam hic esse categoriam juris & debiti. Nam imprimis, est jus ut sic; postea debitum ut sic; sub jure ut sic, est jus ad totum, & jus ad partem; sub debito etiam ut sic, est debitum partis, debitum totius. Similiterque discurrendum de æqualitate; est enim æqualitas ut sic, idq; medium rei habens. Hæc subdividitur in æqualitatem in toto, seu absoluto, & in æqualitatem in parte, seu in aliquo absoluto: sicut enim medium rei ad decem crediti, est decem debiti, ita medium rei ad quinq; ex eodem decem crediti, est quinq; debiti, tanquam medium rei.

SUPPONO 2. Quamvis æqualitas materialis sit divisibilis, possitq; esse vel in toto, vel in parte; formalis tamen æqualitas semper est indivisibilis; Et ita obligatus reddere decem, cum non possit reddere nisi quinq; potens tamen reddere quinq; si non reddat nisi duo, non ponit æqualitatem formalem, quia poterat reddere quinq; & non reddidit. Quod ulterius in hoc resolvitur. Quia æqualitas materialis, stat in reddere quantum debes, formalis autem in reddere quantum potes: hinc cum non raro debeat intercedere legitima non redditio tantum, quantum debetur, nunquam autem possit esse legitima non redditio, si non reddat quantum possit, sit, ut hæc & indivisibilis sit, & in omni actu intervenire debeat. Quamvis autem dicatur medium etiam rei, ad quod attendit iustitia, in indivisibili consistere, non excluditur ut consistat in indivisibili, divisibiliter tamen; sicut numeri in indivisibili consistunt, compositum item, &c. similia, licet divisibiliter: ita & medium rei. Sed æqualitas formalis & in indivisibili & indivisibiliter consistit: huic enim termino, quantum potes, si aliquid demas, hoc ipso non erit, quantum potes, si autem aliquid addas, non erit etiam quantum potes, sed supra quam potes.

SUPPONO 3. Æqualitatem formalem poni in omni actu iustitiæ, sed vel cum adæquata æqualitate in toto materiali, vel cum æqualitate materiali adæquata in parte. Ratio ex dictis supra peti debet; quia si æqualitas non conjungeretur materiali, non jam actio illa externa esset actus iustitiæ. *His suppositis.*

RESPONDETUR. Potest esse æqualitas inadæquate iustitialis exhauriens debitum in parte, quæ æqualitas, si comparatur ad plus, erit inadæquata: si comparatur ad hic & nunc, & ad partem debiti, erit adæquata parti. Ad eum modum, quo semi ulna est adæquata alteri semi ulnæ, licet non sit adæquata ulnæ.

Ea, quæ allata sunt de actu cultus divini, in presenti locum non habent: quia inter Deum & homines non intercedit iustitia rigorosa. Deinde, quia posito illo actu, non jam exhauritur obligatio ad ponendum iterato similem actum; jam autem posito debito quinq; non debes repetere solutionem ejusdem quinq; sed non nisi residui, consequenter saltem in parte exhauris jus aliud, & tuam obligationem. Alii dicunt in hoc esse disparitatem, quia jus divinum est ab intrinseco inexhaustibile; jus autem creaturæ est non nisi ex accidenti inexhaustibile, hic & nunc.

OBJICITUR 2. Si attendendum est ad æqualitatem in actu iustitiæ, sequitur destrui naturas omnium contractuum. Quia, ut urget Maironius, aurum totius mundi, non potest æquari unus equus.

RESPONDETUR. Quod attendatur ad æqualitatem non entitativam entium inter se, sed æqualitatem moralem, & in ordine ad communem vitam; æquantur autem moraliter, pretium æqui & equus.

OBJICITUR 3. Potest poni æqualitas ad jus alterius, & non poni actus iustitiæ. Ergo, ex assumptis supra, æqualitas, non est objectum iustitiæ, tale, de quali hic queritur: cum excedat iustitiam, utpotè reperibilis, quia reperitur iustitia. Anteced. probatur. Si quis restituat debitum aliis centum, sed animo malo v.g. ut, post numerationem pecuniæ, habeat commoditatem occidendi creditorem; talis ponit æqualitatem ad jus alterius, extinguit enim omne jus exigendi centum, & tamen non ponit actum iustitiæ: quia est impossibile ponere actum iustitiæ, & non ponere actum virtutis: nulla enim species possibilis est sine generico, quod præsupponit, prædicato, ut impossibile est esse hominem sine animali, quod autem ille non ponat actum virtutis. Probatur, quia nullus actus virtutis movetur motivo turpi, tanquam objecto prosecutionis; ille autem actus movetur tali motivo.

RESPONDETUR. Hoc, quod est ponere æquale juri alterius, dupliciter contingere potest. Imprimis, ponendo illud ex motivo iustitiæ, deinde, non ponendo illud ex motivo iustitiæ. Si non ponat illud æquale ex motivo iustitiæ, non facit quidem actum internum iustitiæ completum, facit tamen incompletum; simulque facit actum externum iustitiæ. Quod non faciat actum internum iustitiæ completum. Ratio est. Quia debuit habere volitionem iustitiam, antecedentem ipsam dationem, debuit etiam habere dationem innitentem illi motivo, quæ duo, quia non habuit, non facit actum internum completum iustitiæ; facit tamen incompletum, quia datio est etiam actus internus, imperans externam dationem: intercedis

cedit tamen tunc actus externus iustitiæ completus, nempe redditio 100. neque enim ultra hoc externum, ullum aliud externum, iustitiæ liter exigi potest. Unde in creditore extinguatur omne jus exigitivum alicujus externi. Si tamen sciret non habuisse illum actum internum iustitiæ, non quidem in foro litigioso, quod non nisi ad externa attendit, in foro tamen, ut ita dicam, interno, habet jus exprobandi, quod dederit quidem, sed non tanquam restitutor; nec animo, qui probum restitutorem deceret. Si autem ponat illam dationem, illumque actum externum redditionis centum ex motivo iustitiæ, etiam si conjungat illum actum cum alio motivo in honesto, faciet adhuc moraliter actum virtutis, & sub illa formalitate, bonum. Ratio, quia quamvis Physicè ille actus ab utroque motivo dependeat; moraliter tamen duplex est, & pro illa parte morali, nihil illi deest ad rationem virtutis: nam motivum aliud spectat ad aliam partem moralem, aliudque actum moraliter: quia tamen actus bonus debet esse ex integrâ causâ; ideo non potest dici absolute bonus.

Quod ipsum ulterius sic explanatur, est quæ ad multas alias materias in simili, etiam intentiones Sacramentorum transferendum. Quando aliquis ex motivo occisionis, & ex motivo honestatis iustitiæ reddit centum, dupliciter se in hoc habere potest. Primo, ut intercedat virtualis refutatio interna motivi v.g. honestatis iustitiæ, quasi dicat, volo dare centum, titulo restitutionis: quem ipsum titulum nolle, nisi ut occidam; talisque non facit actum virtutis iustitiæ: quia assumptum titulum refutat rejicitque; proponitque, illum sibi, ut refutet. Secundo, potest se in hoc habere ita; ut motivum utrumque assumat; neutrum refutando, & eo casu, ut dictum in superioribus, eliciet etiam actum iustitiæ, licet non denominabilem simpliciter virtuosum. Et licet, nullus actus virtutis moralis moveatur motivo turpi, casu, quo simul non conjungatur motivum honestum; adeoque motivo turpi præcise; potest tamen moveri motivo, conjuncto, cum alio motivo turpi.

Unde, ulterius inferes; casu, quo gladius restituitur furioso id exigenti, fit tunc actus completus iustitiæ externus, non tamen fit actus iustitiæ virtutis internus: quia tunc legitime non exigitur illa restitutio: sunt enim circumstantiæ illegitimantes exigentiam. Deinde, quia actus virtutis iustitiæ infundatur supra rationem actus virtutis genericam, quæ hic non habetur: quia actus virtutis, præcipit secundum dictamen recte rationis fieri, quod potius vetat furioso reddi gladium.

Directè ergo ad Objectionem dici potest. Negando Antecedens. Et Probationem illius, distinguendo, quod talis ponat æqualitatem, & non ponat actum iustitiæ, secundum quod movetur motivo illo in honesto concedo: Secun-

dum quod movetur motivo honesto. Nego Majorem. Adde per nos non æqualitatem utrumque; sed honestatem æqualitatis, esse formale iustitiæ, quæ si non habeatur, quid mirum si non erit actus iustitiæ?

DIFFICULTAS III.

De medio intento à iustitia.

OMne æquale, est medium. Posito ergo, quod iustitia attendat ad æqualitatem, attendet ad medium. Quod, quantum ad presens, duplex cogitari potest; quoddam medium rei; & aliud medium Rationis. Explicandum hoc erit.

Punctum Difficultatis 1.

Quid per alios medium rei?

EXPLICAT I. quidam. Ponitque imprimis, virtutem in mediocritate tripliciter consistere. Objectivè, causaliter, & formaliter. Objectivè in mediocritate consistere dicitur, quatenus requirit in objecto suo medium, inter excessum & defectum; ut fortitudo medium inter audaciam & timorem. Iustitia inter plus & minus dati & accepti. Causaliter virtus in mediocritate consistit, quatenus, medium à ratione præscriptum, ponit in objecto suo, seu materia sua per actus suos, quo modo Temperantia ponit medium à ratione præscriptum in sumptione cibi & potus. Formaliter denique quatenus ipsa virtus est forma media inter duo vitia, seu inter duo extrema vitiosa, quorum unus peccat per excessum, alter per defectum.

Ponit deinde, non in quibusvis virtutibus triplicem hanc mediocritatem inveniri; sed in aliquibus omnes, in aliis autem, esto prima & secunda reperiatur, non tamen datur tertia. Sic in fortitudine dantur omnes tres mediocritates: habet enim in objecto suo medium inter excessum & defectum, & ipsum ratione prudenter indagat, ac definit; estque simul forma inter duo extrema vitiosa, timorem & audaciam. Castitas verò, esto primam & secundam mediocritatem habeat, caret tamen tertia: non est enim forma inter duo extrema vitiosa: sed quoties contra castitatem delinquitur, per solum defectum peccatur, recedendo ab obligatione. Sic contra castitatem conjugalem per solum defectum peccatur, puta per copulam, non cum sua, non autem per excessum, servando non solum conjugalem castitatem, sed ab omni prorsus copula, etiam licita, abstinendo. Contra etiam virtutem jejunii Ecclesiastici per solum defectum delinquitur; bis nimirum in die comedendo; non verò ab omni prorsus refectioe abstinendo.

Ponit

R. P.
TH. MLOD
IA DOWSKI
Tom 3. et 4.
D. VI
G